

Društvena otpornost kao nužan koncept u razumijevanju snalaženja i nošenja s COVID-19 pandemijom

Branko Ančić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Institute for Social Research in Zagreb

HRZZ-CORONA projekt
„Otpornost hrvatskog društva
uslijed COVID-19 pandemije –
SOCRES”, voditelj: doc.dr.sc.
Branko Ančić

Pojam otpornosti

- pojam otpornosti u zadnjih petnaestak godina postao je zanimljiv unutar nekoliko akademskih disciplina
- koncept koji će nam pomoći u razumijevanju reakcija i razvoja društava na izgledne izazove u ovom stoljeću
- otpornost kao mjeru održavanja sustava i njihovih sposobnosti da apsorbiraju promjene i poremećaje, a da pri tom i dalje održavaju isti odnos između populacija ili između varijabli stanja (Holling 1973:14)
 - U modelima ekosustava tipične varijable stanja su veličina ili koncentracija populacije biljaka, životinja i resursa (nutrijenti, organski materijali)
- pod utjecajem teorije kompleksnih adaptivnih sustava znanstvenici su proširili Hollingovu hipotezu
- magnitudu poremećaja koji može biti apsorbiran prije nego sustav promijeni svoju strukturu na način da se promijene varijable i procesi koji kontroliraju ponašanje (Gunderson and Pritchard 2002)
 - samo određeni i mali skup biljaka, životinja i abiotičkih procesa regulira hijerarhijsku strukturu ekosustava
- otpornost shvaćena kao kapacitet sustava da iskusi šokove dok istovremeno zadržava sve esencijalne funkcije, strukture, povratne sprege te samim time i svoj identitet (Walker et al. 2006)
- Neil Adger smatra kako je važno nešto naučiti iz ekoloških debata o otpornosti i primijeniti te pristupe i u sociologiji, odnosno primijeniti koncept otpornosti i na društvene sustave i infrastrukturu
- **socijalno-ekološki kolaps** kojeg možemo očekivati
 - 11% svjetske populacije izložene raznim prirodnim opasnostima, a čine 53% svih stradalih; s druge strane, najrazvijenije zemlje čine 15% svjetske populacije izložene prirodnim opasnostima, ali predstavljaju samo 1,8% žrtava (Peduzzi et al. 2009; Peduzzi, Dao, and Herold 2002)

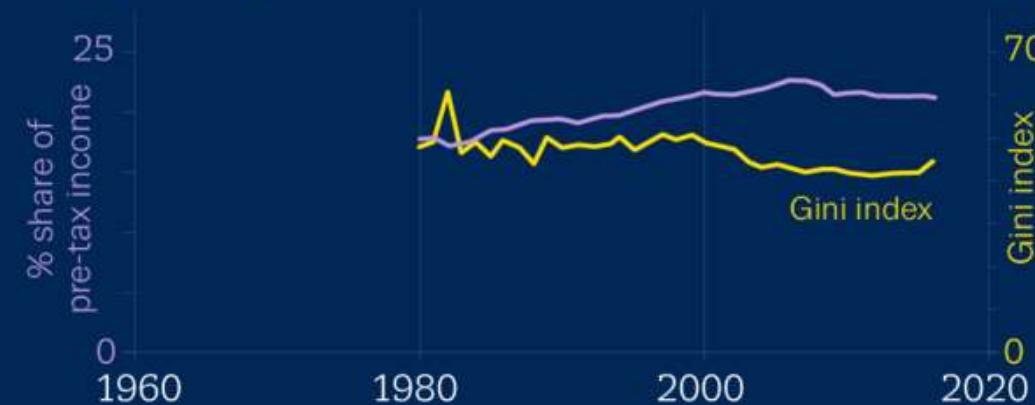
Danger signs

History suggests that when these indicators rise, the likelihood of collapse is greater.

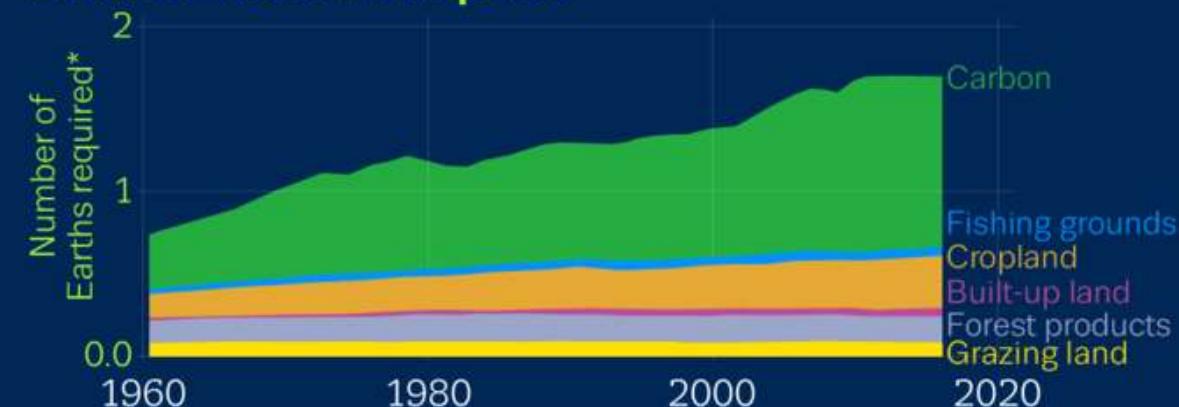
Climate change

Inequality

Environmental impact

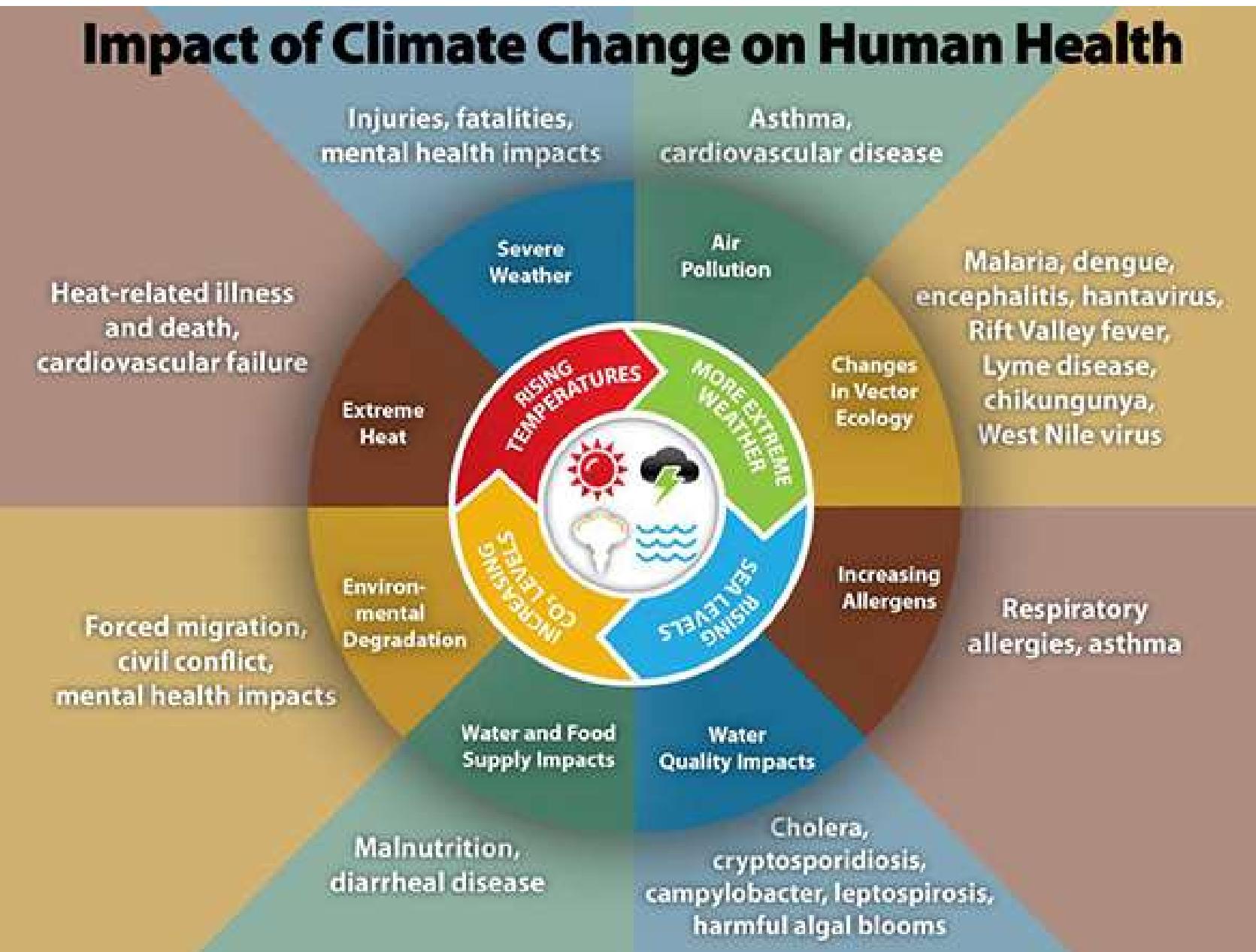
*a measure of ecological footprint,
describing Earth's capacity to support our demands

© Nigel Hawtin

Complexity

Impact of Climate Change on Human Health

Društvena otpornost

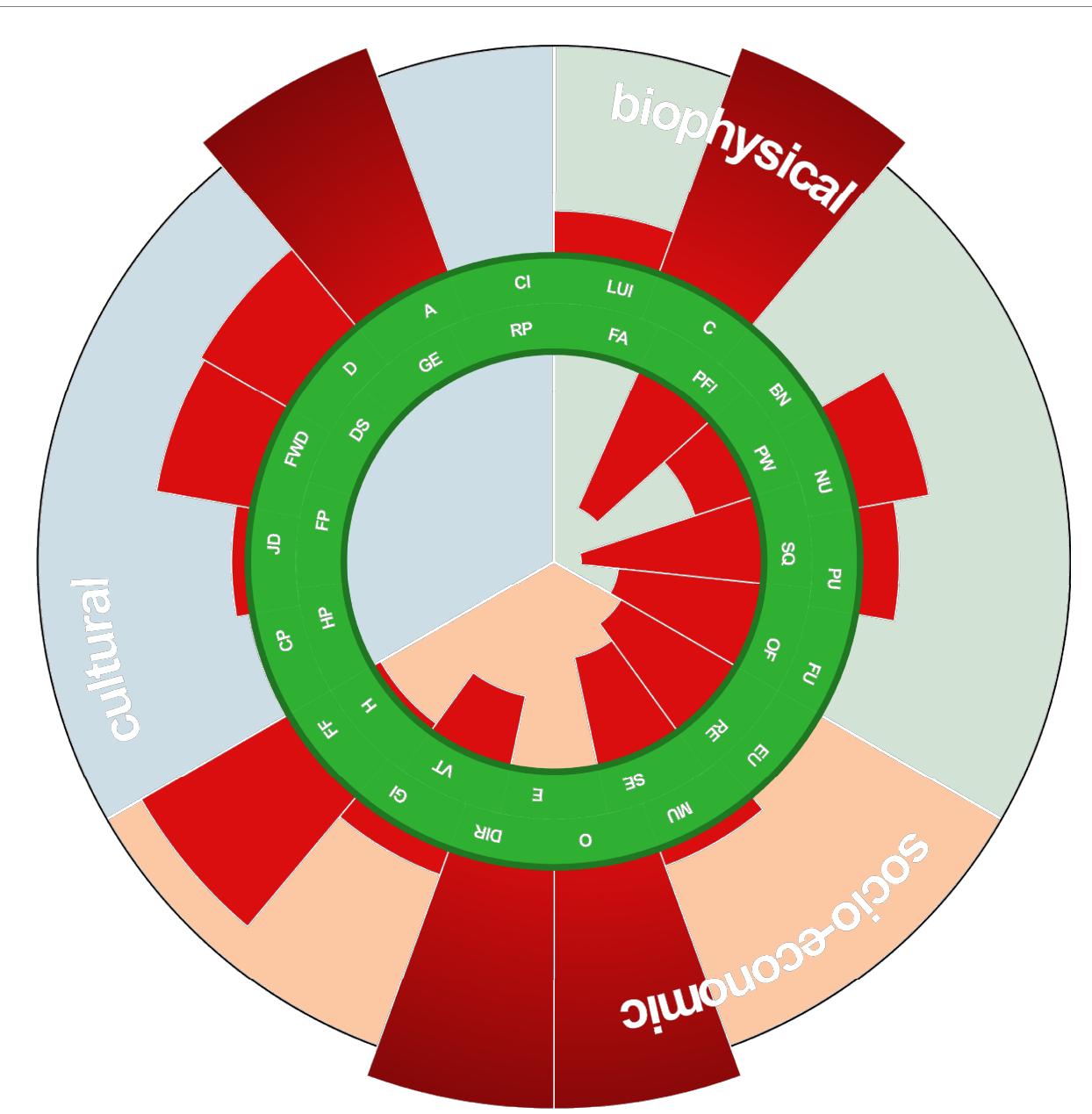
- fokus **društvene otpornosti** nema fokus na individualnim atribucijama otpornosti
- proučavanje otpornosti nije zanemarivanje studija siromaštva već uzima u obzir njena ograničenja i izazove poput promatranja siromašnih kao pasivnih žrtava bez sagledavanja njihovog potencijala da kao akteri mogu utjecati na neke od negativnih okolnosti koje ih određuju
- koncept otpornosti je adekvatan upravo u proučavanju dinamike **ekonomskih poteškoća** (hardships) u vremenu krize
- kapacitet otpornosti stvara se u dugoročnoj perspektivi s čime smo usmjereni prema razumijevanju strukturnih temelja otpornosti
- otpornost kao koncept nema u zadatku objasniti dugoročne trajektorije (putanje) nepovoljnih životnih stanja (Estêvão, Calado, and Capucha 2017)
- Istraživanja otpornosti se trebaju fokusirati na proučavanje perioda **krize**
- bez obzira od kuda šokovi i nedaće dolaze, one će upravo baciti svjetlo na to kako društva funkcioniraju
- kada su šokovi egzogeni, poput prirodnih katastrofa ili pak globalne pandemije kao što je COVID-19 pandemije, kreiraju se disruptcije i dodatni šokovi koji proizlaze iz društvenih rascjepa
- Upravo je zato kontraproduktivno ljudi dijeliti na otporne i neotporne

Društvena otpornost

- Društvena otpornost u svojoj analizi mora uzeti u obzir društvena pravila i resurse zajedno s odnosima moći
- Društvena pravila mogu biti formalna i neformalna
 - građanska i socijalna prava, društvene povlastice i pravila o društvenoj protekciji i načinu kako tržišta funkcioniraju (Dagdeviren et al. 2020)
- Resursi
 - distribucija bogatstva i prihoda, javne investicije u obrazovanje ili pak zdravstveni sustav, osiguravanje društvene zaštite pojedincima
- Ovisnost o političkoj moći, ali i dominantnim idejama
- Sinkronijska i dijakronijska perspektiva
- Primjeri iz Veliike recesije (2008)
 - Važnost socijalnih osiguranja i socijalnih davanja (ključni instrumenti društvene otpornosti u modernim društvima)
 - Primjer naknada za radnike u Njemačkoj
 - Agresivne mjere štednje u VB – daljnje narušavanje društvene otpornosti
 - Značajan dio populacije su patili su od gubitaka poslova, gubitka štednji i siromaštva dok su se banke brzo oporavljale i vrlo brzo registrirale prihode (Thompson, 2013)
 - Mjere štednje primjer su neoliberalnog modela upravljanja u kojima pravila, resursi i odnosi moći pogoduju primarno kapitalistima – a to je politički izbor!

SOCRES projekt

- **Društvena otpornost** razumijeva se kao koncept koji obuhvaća pojedince, organizacije i zajednice (ili društvo samo po sebi) i njihove sposobnosti da apsorbiraju, nose se i prilagode prijetnjama koje mogu biti društvene i/ili okolišne prirode. **Društvena otpornost** sposobnost je društva da podnese vanjske šokove u svojoj društvenoj infrastrukturi.
- Glavni cilj istraživanja ovog projekta je istražiti značajke **društvene otpornosti** u hrvatskom društvu usred pandemije COVID-19 i njezinih neposrednih posljedica
- Sociologija, politička ekonomija, politička ekologija
- 3 dimenzije **društvene otpornosti**:
 - Sposobnost suočavanja (coping capacities)
 - Adaptivni kapaciteti
 - Transformacijski kapaciteti („kapaciteti za sudjelovanje“)
- Projekt istražuje tri široko postavljene determinante društvene otpornosti:
 - (1) društvene odnose i mreže,
 - (2) znanje, narative i medijske okvire, i
 - (3) društveni metabolizam i institucijske kapacitete

INDICATOR	ABBR.	Slovenia
Nitrogen Use	NU	113.99
Organic Farming	OF	9.52
Biodiversity Neglect	BN	20.5
Wilderness Protection	WP	55.07
Land-use Intensity	LU	0.24
CO2 Emissions	CE	7.31
Forest Area	FA	61.97
Distrust	DT	4.55
Degrowth Support	DS	61.34
Anthropocentrism	AC	7.7
Climate Change Nonchalance	CN	59.5
Renewable Energy Priority	RP	84.95
Job Dissatisfaction	JD	7.44
Life Satisfaction	LS	6.25
Gender Inequality	GI	0.05
Expected Education Years	EY	17.2
Voter Turnout	VT	54.58
Materials Use	MU	25.7
Renewable Energy	RE	20.88
Fatty Food Imbalance	FF	119.32
Healthy Life Expectancy	HE	70.5
Overwork	OW	38.54

Hvala!